

Književnost.

Svetloba in senca. Povest. Spisal dr. Fr. Detela. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1916.

— To je povest dveh rodov, starejšega zanikarnega in nesrečnega, in novega boljšega in srečnejšega, povest o svetlobi in senci življenja. Oba rodova je hotel pisatelj enako popolno opisati, življenje prvega obravnava prav tako v sedmih poglavjih, kakor življenje drugega; temà ni le kontrast v svetlobnih partijah, temuč eksistira sama zase kot huda moč, usoda celega rodu, ki živi v smrtni senci. Zato pade, bi dejal, za prvo polovico povesti zastor, ne da se v drugi polovici začne novo dejanje iste tragedije, marveč da se v njej razvije nova drama. Organično ne segata rodova v medsebojno življenje; ena misel je na 80. strani umetnostno zaključena in na isti strani se začne razpletati druga, ki je sicer pendant k prvi, pa vendar logična celota zase. Zato bi bilo bolje, da bi bil tudi rod »v senci« genetično opisan, kakor je doraščajoči rod svetlobe predstavljen v vsem svojem razvoju — in tedaj bi dobili mohorjani dve knjigi; ali da bi se prva polovica knjige skrčila le na uvodno fabulo — tedaj bi imeli mohorjani isto delo pred seboj, le v manjšem obsegu, pa notranje bolj enotno.

Če prezremo to hibo kompozicije, moramo reči, da je »Svetloba in senca« ena najboljših slovenskih povesti, in tudi če je ne prezremo, je to ena najboljših knjig, kar jih je Družba dala doslej svojim udom. To je verna slika slovenskega življenja, resnično ogledalo našega značaja, ki nič ne karikira, in se po tej vrlini odlikuje tudi od prejšnjih Detelovih povesti. Kako pristne osebe so šegavi poštenjak Bric ali lenuh Tetrev ali pobožna teta Mana — v vsaki vasi bodo mogli s prstom pokazati za njimi. Tone je morda nekoliko idealiziran, morda je tudi katera druga stran knjige le »presvetla«, toda kdo bi mogel Detelu zameriti ta jasni življenjski nazor? Njegova lahna ironija, ki je le izraz pozitivno pravega mišljenja, vedra modrost, ki tako spravljivo presoja življenje, kakršno je, močna vera v plemenitega človeka, vse to je dobro in živo spominja na dobre angleške pisatelje 19. stoletja, na kakega Dickensa in Thackeraya. Če jo s tega vidika gledamo, je Detelova povest nekaj novum v sedanjih slovenski književnosti in je

vredna vse pozornosti. Da se bo ljudstvu zelo priljubila, je le naravno in prav.

Izidor Cankar.

Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1917. Koledar je tista knjiga Družbe, ki menda noben dan ne izgine iz rok. Po Koledarjevi vsebini najlažje presojamo delavnost odbora, oziroma tajništva. Koliko je stvari, ki naj bi jih narod imel celo leto pred očmi! Pa ne mislim tu smrti in drugo podobno (tega nas spominja teden za tednom Cerkev), ampak življenjskih nujnosti, stvari, ki jih potrebujemo kot člani družine, občine, države, pa tudi kot narod. Kje je naša narodna vzgoja daleč za vzgojo Nemcev, Čehov, Madjarov! In vsak čas ima zopet svoje posebne skrbi, posebne želje, posebne rane; odbor bi jih moral poznati, bi si moral pridobiti diagnozo časa. Imeti bi moral srce za aktualne potrebe naroda, imeti bi morali tam v Celovcu Dionizijevo uho, ki bi slišalo vse, kaj se toži, vzdihuje v slovenskih hišah in kočah, in skušati tolažiti, rane celiti. Kaj nam v tem oziru nudi letošnji Koledar? Najdaljši spis je: Svetovna vojska (str. 33—80), spisal prof. dr. V. Šarabon. Pisatelj je velikansko tvarino razdelil tako-le: I. Franc Conrad pl. Hötzendorf, II. Pregled vojnih dogodkov 1915 do junija 1916 (boji na Francoskem, Srbija in Črnagora, Dardanele, Kavkaz in Armenija, Mezopotamija, Egipt, morje in zrak), III. Vojska z Italijo (tirolska, koroška soška fronta, Borojevič, Adrija, admiral Haus), IV. Slovenci in Hrvatje v vojski, V. Slike z bojnega polja. Spis je pregleden, ničesar ni menda pisatelj pozabil, res mojstrsko delo. Vodi nas n. pr. v Conradovo delavnico; tu odblizu gledamo skrivnost uspehov, ki obstoje v — brezmejnih pridnosti, delavnosti, natančnosti. Za vse, ki so v kateremkoli oziru voditelji in učitelji naroda, tiči v I. oddelku zaklad resnic. O vseh oddelkih lahko rečemo: pisatelj je izbral iz zanimivega (ki ga je toliko) najzanimivejše in nam to povedal poljudno, pristrčno. Izbor priča o razsodnosti pisateljevi. Spis zasluži, da ga celo leto prebiramo in si ga v spomin vtisnemo. S kakšnimi čustvi bomo n. pr. čitali str. 78. nsl., posebno na Sveti večer 1916! — Veseli smo tudi slik, pridejanih spisu. Vendar vprašamo: ali ne bi bila mogla Družba dodati tudi zemljevida glavnih bojišč? — Črtica »Mutasti birič« (spisal Fr. Milčinski) nam na majhnem prostoru odpre